مقدمهای بر میکرو کنترلرها و دنیای رباتیک با استفاده از آردوینو (ARDUINO)

احمدرضا حیدری، دانشگاه کاشان - بهار ۱۴۰۴

سر فصل های دوره و زمان بندی جلسات

- آشنایی مقدماتی با میکروکنترلرها و برد آردینو (جلسه ۱ پنج شنبه ۱۴۰۴/۲/۱۸ ساعت ۱۵ به صورت مجازی)
 - حد نویسی آردینو با زبان ++ (جلسه ۲ جمعه 14.4/1/1 ساعت ۱۵ به صورت مجازی)
 - مبانی کار با سخت افزار آردوینو (جلسه ۳ یکشنبه ۲۰۴/۲/۲۱ ساعت ۲۰ به صورت حضوری)
 - راهاندازی سنسورها و ماژولها (جلسه ۴ دوشنبه ۲۲/۲۲ ساعت ۲۰ به صورت حضوری)
 - lacktriangle راهاندازی و کنترل سرعت موتور lacktriangle (جلسه ۵ یکشنبه ۱۴۰۴/۲/۲۸ ساعت ۲۰ به صورت حضوری)
 - راهاندازی سروو موتور و کنترل زاویهای (جلسه ۵ یکشنبه ۱۴۰۴/۲/۲۸ ساعت ۲۰ به صورت حضوری)
- \blacksquare راهاندازی LCD کاراکتری برای نمایش اطلاعات (جلسه ۶ دوشنبه ۱۴۰۴/۲/۲۹ ساعت ۲۰ به صورت حضوری)
 - راهاندازی و کنترل بازوی رباتیک با آردوینو (جلسه ۶ دوشنبه ۱۴۰۴/۲/۲۹ ساعت ۲۰ به صورت حضوری)

راه های ارتباطی و لینک های مربوط به دوره

در صورت وجود هرگونه ابهام و مشکل در حین دوره میتوانید از راه های زیر با بنده در ارتباط باشید:

theheidari@gmail.com

در تلگرام و ایتا xHeidari

https://www.linkedin.com/in/xheidari/

در ضمن تمامی محتوای ارائه شده دوره به تدریج در گروه تلگرامی و لینک گیت هاب دوره آپلود میشود:

https://github.com/xHeidari/ArduinoCourse

شبیه سازی ها در سایت Tinkercad انجام خواهد شد و در لینک زیر شبیه سازی های انجام شده در کلاس قرار میگیرد:

https://www.tinkercad.com/joinclass/KD54P7ADW

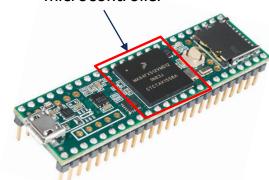
آشنایی مقدماتی با میکروکنترلرها و برد آردینو

ATmega 32U4 microcontroller

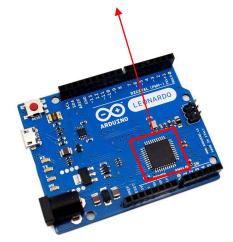

- میکروکنترلرها مدارهای مجتمع (IC) هستند که شامل یک واحد پردازش مرکزی (CPU) ، حافظه و ورودی/خروجیهای جانبی (GPIO) روی یک تراشه واحد میباشند. بیشتر میکروکنترلرها همچنین دارای مبدل آنالوگ به دیجیتال (ADC)، تایمر و وقفه (Interrupt) نیز هستند.
- بردهای توسعه (Development Boards)، بردهای مدار چاپی (PCB) هستند که به صورت عملی و کاربردی، یک میکروکنترلر را به همراه ویژگیهایی مانند موارد زیر در خود جای دادهاند:
 - پینهای GPIO یا کانکتورها
 - رگولاتور ولتاژ
 - LED های داخلی
 - USB رابط
 - ویژگیهای خاص بسته به نوع برد

ARM Cortex M4 microcontroller

Teensy 3.5 development board

Arduino Leonardo development board

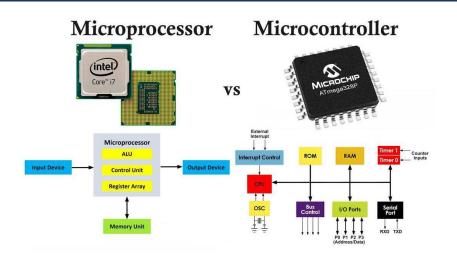
تفاوت میکروکنترلر و میکروپروسسور

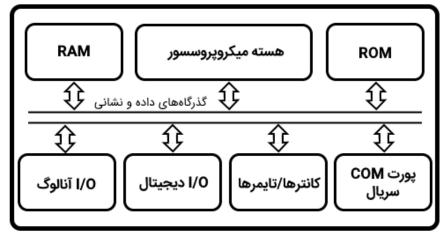
میکروپروسسور چیست؟ Microprocessor

میکروپروسسور (Microprocessor) یک واحد پردازشی است که فراخوانی دستورات از حافظه، رمزگشایی و اجرا آنها را بر عهده دارد. به عبارت دیگر، برنامه پیچیده ما به دستورات جزئی تر و قابل فهم برای میکروپروسسور، مانند جمع دو عدد و ... شکسته شده، برای پردازش به Microprocessor ارائه می شود، آنگاه از نتیجه پردازش استفاده می کنیم. میکروپروسسور به اختصار PP یا CPU نامیده می شود و معادل فارسی آن ریزپردازنده است.

میکروکنترلر چیست؟ Microcontroller

میکروکنترلر Microcontroller واحدی کنترلی برای کنترل یک عملیات خاص در یک سیستم خاص است. به زبان ساده تر، میکروکنترلر قطعه ای است که با برنامه ریزی آن توسط افراد، می تواند یک عملیات (مانند کنترل دما) را در یک سیستم خاص (مانند بخاری) کنترل کند.

ميكروكنترلر

تفاوت میکروکنترلر و میکروپروسسور

کاربرد Usage	سرعت پردازشی Clock speed	حافظه و قابلیت ارتقاء Memory	توان مصرفی Power consumption	اجزای جانبی Peripheral	ویژگی مورد بررسی
سیستمهایی که نیاز به قدرت پردازشی بالا دارند مانند کامپیوتر، تلفن هوشمند و	زياد	حافظه جانبی وجود ندارد اما امکان اتصال خارجی انواع حافظه در صورت سازگاری، فراهم است.	زياد	به صورت داخلی وجود ندارد اما امکان اتصال خارجی فراهم است.	میکر و پر و سسور
سیستمهایی که نیاز به توان مصرفی پایین با وجود قدرت پردازشی پایین دارند. مانند انواع سیستم کنترل دما محیط، خانه هوشمند و	کم	درون چیپ حافظه پرسرعت وجود دارد. امکان اتصال حافظه خارجی کم سرعت	کم	درون چیپ پریفرال های خاص و ثابتی قرار داده شده است.	ميكروكنترلر

تفاوت RAM و ROM (آشنایی با انواع حافظه و سلسله مراتب حافظه)

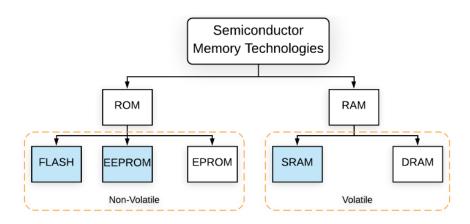
ROM يا حافظه فقط خواندني (Read Only Memory)

- با قطع برق پاک نمی شود و غیر فرار است Non-volatile
- کاربرد: ذخیره سازی برنامه (بخصوص برنامه راه انداز) و ذخیره سازی داده های ثابت

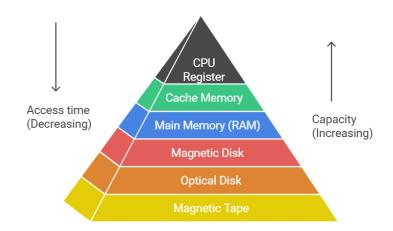
RAM يا حافظه دسترسى تصادفي RAM

- با قطع برق پاک می شود و فرار است Volatile
- موقع روشن شدن دارای داده های تصادفی (نامعلوم)
 - کاربرد: ذخیره سازی موقت داده های متغیر

حافظه فرار	حافظه غير فرار
وقتی برق قطع میشود اطلاعات	وقتى برق قطع ميشود اطلاعات
حذف میشوند	حفظ ميشوند
کش، رجیستر، حافظه SRAM و	هارد، حافظه FLASH، حافظه
حافظه DRAM	EEPROM
نگهداری موقت داده ها	نگهداری دائم داده ها

Memory Hierarchy

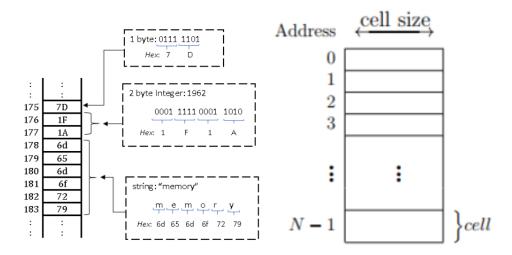
تفاوت RAM و ROM (آشنایی با انواع حافظه و سلسله مراتب حافظه)

RAM EEPROM
Program Memory
Memory

Internal Oscillator
SPI USART
Communication
ADC

Peripheral and I/O devices

حافظه یک منبع ضروری برای هر سیستم محاسباتی به خصوص در سیستم های امبدد است. حافظه یکی از مجموعه های متعدد درون یک میکروکنترلر است. در شکل روبه رو ، یک باس ماژول حافظه را به CPU و دستگاه های ورودی/خروجی متصل می کند. هدف بلوک حافظه این است که بسته به نیاز برنامه، داده ها یا اطلاعات زمان اجرا را به طور موقت یا دائم ذخیره کند.

در زمینه سیستم های محاسباتی، حافظه به دستگاه های نیمه هادی اکسید فلزی اطلاق می شود که اطلاعات یا داده ها را برای پردازش بیشتر توسط CPU ذخیره و بازیابی می کنند. همانطور که در نمودار رو به رو نشان داده شده است، می توانیم حافظه را به عنوان یک آرایه جدولی از سلول ها در نظر بگیریم. هر سلول این اطلاعات را در قالب Λ بیت ذخیره می کند. هر بیت میتواند Γ یا Γ باشد و مجموعه Γ بیت یک بایت را تشکیل میدهد.

حافظه فلش و EEPROM در میکروکنترلر و آردوینو

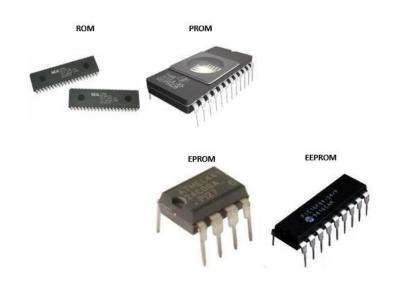
Microcontroller	Arduino	FLASH
Atmega 328, Atmega 328p	Uno Rev3 SMD, Uno Wifi Rev2, Duemilanove, Nano, Bluetooth, Fio	32K
Atmega 32u4	Micro, Yun, Leonardo, Flora	32K
Atmega 2560	Mega	256K
32 bit ARM Cortex M3	SAM Boards: Due	512K
32 bit ARM Cortex M0+	SAMD Boards: Nano 33 IoT, MKR Fox 1200, Tian.	256K
nRF52	Nano 33 BLE, Sense.	1M

حافظه فلش که به عنوان حافظه برنامه نیز شناخته می شود، جایی است که آردوینو کد را در آن ذخیره و اجرا می کند. از آنجایی که فلش مموری غیرفرار است، کد آردوینو زمانی برق قطع شود نیز باقی میماند. با این حال، هنگامی که کد شروع به اجرا کرد، دیگر نمی توان اطلاعات موجود در حافظه فلش را تغییر داد.

جدول روبه رو میزان حافظه فلش موجود بر روی بردهای مختلف آردوینو را نشان می دهد. در بخش برنامه نویسی به حافظه فلش اشاره خواهیم کرد.

حافظه فقط خواندنی قابل برنامه ریزی با قابلیت پاک شدن الکتریکی (EEPROM) یک نوع حافظه ارزان قیمت و غیر فرار است. این نوع حافظه برای ذخیره مقادیری استفاده میشود که نوشته میشوند و نیاز است در آینده باز هم خوانده شوند. یک سلول حافظه EEPROM از نظر معماری تقریباً مشابه سلول حافظه فلش است.

در برخی موارد، ممکن است نیاز داشته باشیم که وضعیت دستگاه های ورودی و خروجی خاصی را برای مدت طولانی در آردوینو ذخیره کنیم. برای این کار، با کمک کتابخانه های آردوینو یا کتابخانه های EEPROM داده ها را در حافظه EEPROM ذخیره می کنیم. این به ما کمک می کند تا زمانی که آردوینو را دوباره روشن می کنیم، اطلاعات را قبلی را بازیابی کنیم. توابع زیر به ما کمک می کنند تا با حافظه EEPROM در آردوینو تعامل داشته باشیم.

معيارهاي انتخاب ميكروكنترلر

انواع ميكروكنترلر

دسته بندی از نظر طول کلمه

۴ بیتی / ۸ بیتی / ۱۶ بیتی / ۳۲ بیتی / ۴۶ بیتی

دسته بندی از نظر ساختار فنی و معماری

خانواده ۸۰۵۱ / خانواده PIC / خانواده AVR

خانواده MC68000 / ARM خانواده

از نظر شرکت های سازنده

Motorola / Microchip / Intel / Atmel

Texas Instruments

ST Microelectronic

معماری و مجموعه دستورات:

کامپیوتر با مجموعه دستورات پیچیده (Complex Instruction Set Computer (CISC) کامپیوتر با مجموعه دستورات کاهش یافته

اکثر میکروها و کامپیوترهای نهفته امروزی معماری RISC هستند.

داشتن مشخصات فنی لازم و قیمت مناسب

- Speed, the amount of ROM and RAM, the number of I/O ports and timers, size, packaging, power consumption, Easy to upgrade, Cost per unit
 - در دسترس بودن ابزارهای توسعه نرم افزاری (Software Development Tools)

Assemblers / C Compilers

Simulator

Technical support

فراوانی میکروکنترلر انتخابی در بازار و سهولت دسترسی

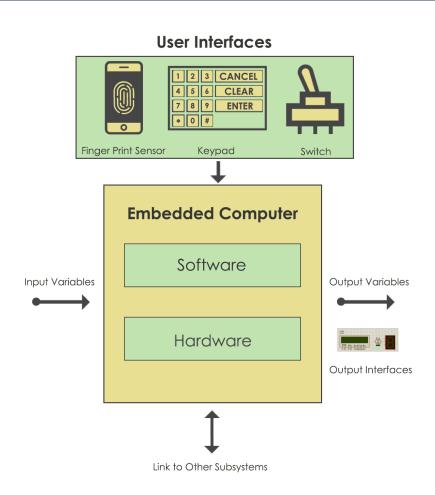
چرا آردوینو؟

- آردوینو یک پلتفرم متن باز الکترونیکی بر پایه میکرو کنترلر است که برای انجام انواع پروژه های الکترونیکی توسط میلیونها نفر در جهان مورد استفاده قرار می گیرد. شما می توانید با نوشتن چند خط برنامه ساده بدون اینکه دانش زیادی در مورد الکترونیک داشته باشید از آردوینو در پروژههای خود استفاده کنید.
- وقتی از پلتفرم صحبت میکنیم منظورمان تلفیقی از سخت افزار و نرم افزار است. آردوینو شامل مجموعه ای از بردهای الکترونیکی قابل برنامه ریزی است که به یک نرم افزار یا واسط کاربری متصل شده است. این واسط کاربری با نام محیط یک پارچه توسعه نرم افزار یا همان IDE

Integrated Development Environment شناخته می شود. در حقیقت پلتفرم آردوینو برای استفاده سریع و آسان از میکروکنترلرها طراحی شده است.

- حال آردوینو یعنی چه؟
- پیش از اینکه به این سوال جواب بدهیم باید تاریخچه ساخت آن را بدانیم. ایده ساخت آردوینو در سال ۲۰۰۳ در جریان پروژه کارشناسی ارشد Hernando Barragán زیر نظر Massimo Banzi در دانشگاه IDII ایتالیا جرقه خورد. در این پروژه هدف ساخت یک پلتفرم توسعه یافته پردازشی با کاربری آسان و قیمت ارزان برای مهندسان غیرالکترونیک بود. تا پیش از این مهندسان اغلب از برد گران قیمت BASIC Stamp استفاده می کردند ولی به دلیل عدم وجود محیط نرم افزاری و کتابخانه ها و البته قیمت زیاد برای دانشجویان محبوبیت زیادی نداشت. در ادامه این پروژه هسته اصلی آردوینو توسط دلیل عدم وجود محیط نرم افزاری و کتابخانه ها و البته قیمت زیاد برای دانشجویان محبوبیت زیادی نداشت. در ادامه این پروژه هسته اصلی آردوینو توسط الاست البته نام این کافه نیز از Arduin یکی از اشراف ایتالیا گرفته شده که در سال های ۱۰۰۲ تا ۱۰۰۴ تا کومت می کرد.
- https://thecaferobot.com/learn/arduino-buying-guide-how-to-choose-right-arduino-board/

سیستم امبدد چیست؟

- سیستم امبدد (Embedded system) مجموعه از سخت افزار و نرم افزار است که به هدف انجام عملی خاص طراحی و پیاده سازی شده است. به طور مثال سیستم ردیاب خودرو و یا ماشین لباسشویی، ماشین ظرفشویی، مایکروویو هر کدام به تنهایی یک امبدد سیستم هستند.
- به طور کلی می توان گفت امبدد سیستم (سیستم نهفته یا تعبیه شده) در تقابل با رایانه های عمومی است. رایانه ها قابلیت انجام کارهای مختلفی را دارند و کاربر با توجه به نیازش این فعالیت ها را از کامپیوتر طلب می کند. اما در امبدد سیستم ها تنها یک عملکرد به خصوص مد نظر است و سیستم بر پایه آن طرح ریزی می گردد.

نحوه عملکرد در سیستم امبدد چگونه است؟

■ یک سیستم امبدد در واقع نوعی رایانه است که برای کنترل یک عمل مشخص طراحی شده است. اما این کنترل توسط هسته های پردازشی تعبیه شده در سیستم قابل انجام می باشد. این هسته می تواند نوعی میکروکنترلر و یا پردازنده سیگنال های دیجیتال (DSP) باشد. اما مهم ترین مشخصه در این سیستم ها، طراحی آن برای انجام یک کار به خصوص است که توسط قلب سیستم یا همان پردازنده صورت می پذیرد. به همین دلیل توسعه دهندگان می توانند ابعاد و هزینه هایی امبدد سیستم را بهینه سازی کنند.

برد های توسعه محبوب

8 bits - 5V logic level

2 bits - 3.3V logic level

Arduino Uno R3 ATmega 328P

Arduino Mega ATmega 2560

Arduino Leonardo/Micro ATmega 32U4

Teensy 2.0 ATmega 32U4

Arduino Due ARM Cortex M3

Teensy 3.x
ARM Cortex M4

NodeMCU ESP2866 Wi-Fi chip / Microcontroller

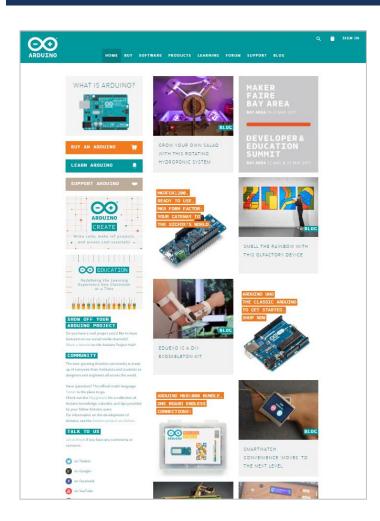
Adafruit ESP32 ESP32

Wi-Fi / Bluetooth / Microcontroller

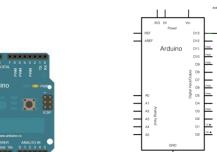
m

شروع کار با آردوینو

اردوینو یک شرکت، پروژه و جامعه کاربری متنباز در زمینه سختافزار و نرمافزار کامپیوتری است که کیتهایی مبتنی بر میکروکنترلر طراحی و تولید میکند. این کیتها برای ساخت دستگاههای دیجیتال و اشیای تعاملی استفاده می شوند که توانایی حسکردن و کنترل اشیای موجود در دنیای فیزیکی را دارند. محصولات این پروژه به صورت متن باز هم در بخش سخت افزار و هم در بخش نرم افزار عرضه می شوند. (ویکی پدیا)

منابع اردوینو در وبسایت رسمی آردوینو arduino.cc:

- // the setup function runs once when you press reset or power the board // initialize digital pin LED_BUILTIN as an output. pinMode(LED_BUILTIN, OUTPUT): // the loop function runs over and over again forever digitalWrite(LED_BUILTIN, HIGH); // turn the LED on (HIGH is the voltage level) // wait for a second digitalWrite(LED_BUILTIN, LOW); // turn the LED off by making the voltage LOW delay(1000); // wait for a second

- Getting started guide •
- Arduino introduction
 - Arduino tutorials
- How it works: Foundations
 - Language reference
 - Arduino Hardware
 - Arduino IDE

موارد پیشنهادی برای شروع

■ UNO : پرطرفدارترین برد چندمنظوره

Mega : دارای ورودی/خروجی های بیشتر و وقفههای بیشتر نسبت UNO برد برد

■ Nano : مشابه UNO ولى در قالبي كوچكتر

■ بردهای UNO و Leonardo از نظر شکل ظاهری یکسان هستند و با انواع شیلدهای شخص ثالث سازگارند

- برد Nano ارزان و جمعوجٍور است، مناسب برای پروژههای دائمی. برای استفاده روی بردبرد، معمولاً نیاز به لحیمکاری پین هدر دارد.
- هر سه برد Mega ،UNO و Mano و Nano از سطح منطقی ۵ ولت استفاده میکنند.

ساير تجهيزات مورد نياز:

کابل USB A to B (کابل پرینتری)

سیمهای جامپر

مقاومتها (۲۲۰ اهم، ۱۰ کیلو اهم)

پتانسیومتر (مقاومت متغیر، ۱۰ کیلو اهم)

شستی (Pushbutton)

منبع تغذیه یا باتری

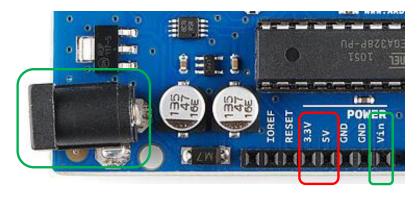

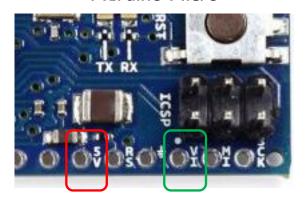
تغذیه و توان آردوینو

Adruino Uno / Leonardo

In Out

Adruino Micro

تأمین توان برای آردوینو (بردهای ۵ ولتی):

- توان از طریق USB : توان کافی برای خود آردوینو و وسایل جانبی با جریان پایین (مثل یک LED ساده) را فراهم میکند.
- پین Vin / آداپتور نری (Barrel Plug) : ورودی ۷ تا ۱۲ ولت برای تغذیه رگولاتور ولتاژ داخلی برد.
 - انتخاب منبع تغذیه به صورت خودکار انجام میشود.

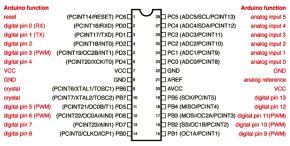
تأمين توان براي وسايل جانبي:

- پین ۵ ولت: خروجی رگولاتور ولتاژ داخلی برد، حداکثر جریان حدود ۲۵۰ میلی آمپر.
 - پین ۳٫۳ ولت: خروجی تنظیمشده، حداکثر ۵۰ میلی آمپر.
 - پینهای GPIO : حداکثر جریان قابل تحمل برای هر پین ۲۰ میلی آمپر است.

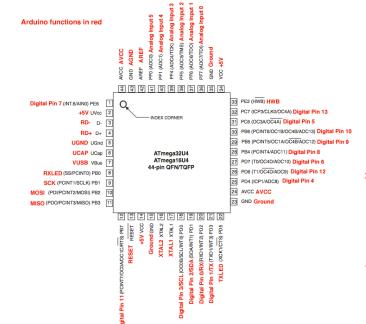
نکته: اگر وسایل جانبی در مجموع بیش از ۲۵۰ میلی آمپر جریان نیاز دارند، استفاده از منبع تغذیه خارجی توصیه می شود. موتورها و سرووها باید حتماً از منبع تغذیه خارجی (مثل آداپتور یا باتری) تغذیه شوند.

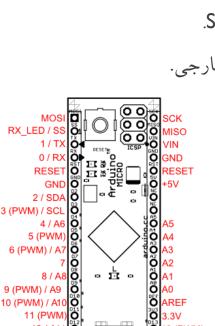
دیاگرام پینهای آردوینو (PIN MAPPING / PINOUT)

Atmega168 Pin Mapping

Digital Pins 11,12 & 13 are used by the ICSP header for MOSI, MISO, SCK connections (Atmega168 pins 17,18 & 19). Avoid low-impedance loads on these pins when using the ICSP header.

دیاگرام پینهای آردوینو (PINOUT) اطلاعات مربوط به عملکردهای مختلف هر پین از میکروکنترلر را ارائه می دهند.

- مبدل آنالوگ به دیجیتال (ADC) : مشخصکنندهی پینهای آنالوگ.
- پینهای دارای قابلیت (PWM) : برای تولید سیگنالهای مدولاسیون پهنای پالس.
- پینهای ارتباط سریال: شامل(TX/RX) ارتباط SDA/SCL ،UART و I°C و SPI و SPI.
- وقفه ها و وقفه های تغییر پین(INT / PCINT): برای پاسخ سریع به رویدادهای خارجی.
 - شماره پورت و بیت در ATmega برای دسترسی مستقیم و سطح پایین تر به پینها.

نقشههای پین برای هر مدل برد در صفحه محصولات آردوینو و یا اگر از میکروکنترلر

دیگری استفاده میکنید در صفحات محصولات آن شرکت یافت می شود.

ٔ فروشگاه های آنلاین پیشنهادی برای خرید تجهیزات

https://roboeq.ir

• روبوایکیو (Roboeq)

https://thecaferobot.com

کافه ربات

https://daneshjookit.com/

ا دانشجو کیت

https://lionelectronic.ir

ليون الكترونيك

https://eshop.eca.ir

• فروشگاه الكترونيك ECA

لیست خرید برای شروع کار با آردوینو در گروه قرار گرفته خواهد شد، سعی کنید با داشتن سخت افزار آردوینو یادگیری خود را شروع کنید.

با تشكر از توجه شما!